

BIBLIOTECA "ASTRA"
SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pe un an: 25 lei
ABONAMENTUL:
Cont nr. 45.10.4.09.2ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA
se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.Cititorii din străinătate se pot abona, adresându-se
la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă,
P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București,
str. 13 Decembrie nr. 3.

O răscolitoare prezență:

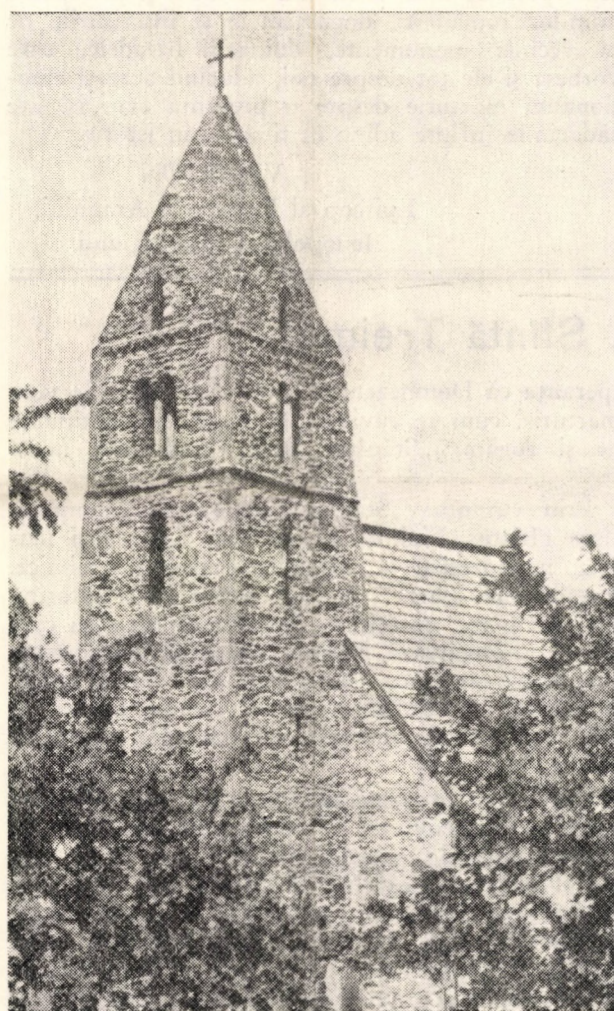
Biserica românească din Streisîngeorgiu-Hunedoara

Vrînd să scoată mai bine în evidență vechimea și adîncimea rădăcinilor noastre în veac, Eminescu a creat o inspirată și cuprinzătoare metaforă. Ne referim la celebra replică din „Scrisoarea III”, prin care Mircea cel Bătrîn opunea aroganței sultanului Baiazid o tulburătoare certitudine: „Tot ce mișcă-n țara asta, rîul, ramul, mi-e prieten numai mie”... Versul ascunde în sine nu numai încărcătura emoțională cu care l-a investit geniul poetului, ci și un adevăr istoric cu o adîncă semnificație. Ne vorbește în mod explicit despre îndelungata noastră prezență pe aceste meleaguri. Pentru că numai o lungă și continuă prezență prin secole a putut crea acea comuniune dintre popor și elementele primordiale ale naturii, care i-au permis poetului să-i atribuie lui Mircea cel Bătrîn, la anul 1394, afirmația că tot ce mișcă în țară semnifică și atestă o prezență românească, încă din acel început de ev, în care s-a zămislit o nouă începătură de țară.

Dincolo de revelația metaforică, adevărul exprimat de poet constituie o realitate istorică, în sprijinul căreia pot fi aduse tot felul de dovezi scrise și nescrise. O astfel de tulburătoare mărturie despre vechimea noastră pe plaiul carpatin aduce și biserica din Streisîngeorgiu. Situată într-una din acele „vechi țări” în care s-a zămislit ființa neamului nostru — Țara Hațegului — acolo unde a bătut odinioară inima Daciei lui Burebista și Decebal și unde sub actul Ulpiei Traiane s-a produs primul altoi latin pe tulpina dacă, biserica din Streisîngeorgiu a fost considerată de către istoricii mai vechi ca o ctitorie a unor cnezi români de pe la începutul secolului al XV-lea. O pisanie datată din 1409 și înscrisă sub tabloul votiv de pe turn, care îi reprezintă pe jupanii Cîndreș și Lațcu, precum și pe jupînița Nistora și Vlaicu, soția și fiul lui Cîndreș, l-au determinat pe Nicolae Iorga să considere această biserică de zid, ca pe „cea mai veche ctitorie de nemeși români din Ardeal”. Cei doi jupani, Lațcu și Cîndreș, sînt pomeniți, de altfel, și în diferite documente de cancelarie, provenite din anii 1377—1409, ca parte din pătura conducătoare locală. Veșmintele lor, mai ales cel al Nistoriei, atît de specifice portului popular, care s-a păstrat în zonă pînă în zilele noastre, spulberă orice îndoială că ei ar fi putut să fie de altă naționalitate decît cea românească.

Dar vechimea bisericii din Streisîngeorgiu nu se oprește aici, la data menționată de pisanie din 1409. Jupanul Cîndreș a procedat în acel an doar la o restaurare a unei biserici cu mult mai vechi. Cercetările recente au scos la iveală o frescă prin care vechimea acestui monument coboară mai jos cu încă un secol. Prin degajarea unui strat de tencuială s-a ajuns la o pictură și mai veche decît cea din 1409, pe care o altă pisanie descoperită pe zid, o datează din anul 1314. Inscriptia slavonă, care posedă anumite particularități de limbă ce ne îndrituiesc să credem că autorul a fost român, menționează în mod explicit data executării frescei: „La anul 6 mii și 8 sute și 20 și 2 s-au început biserica cu ajutorul Sfîntului Gheorghe și a Maicii Domnului și a tuturor sfinților întru ajutorarea și iertarea păcatelor cneazului Bălea și pentru ajutorarea și izbăvirea și iertarea greșelilor popii Naneș. Teofil zugravul”. Anul 6822 corespunde anului 1314, ceea ce îi conferă frescei de la Streisîngeorgiu titlul de cea mai veche pictură murală de pe tot întinsul patriei noastre. Mai veche cu o bună jumătate de secol decît frescele de la biserica domnească de la Curtea de Argeș, și mai veche decît orice altă pictură din Româ-

nia. Pisania însăși realizează și ea o performanță, putînd fi considerată ca cel mai vechi document scris în limba slavonă din țara noastră, după inscripția de la Mircea Vodă din Dobrogea, care datează din anul 943.

Dar senzaționalul acestor descoperiri nu se oprește aici. Cercetările arheologice și de arhitectură, întreprinse în anul 1975 de către arheologul Radu Popa și arhitectul Șerban Popescu-Dolj, au oferit o nouă surpriză, aceea că sub stratul de pictură de la 1314, se află straturi de frescă și mai vechi, din care au și fost scoase în evidență unele mici porțiuni. Săpăturile arheologice efectuate în interiorul și în afara bisericii au scos la iveală și ele diferite materiale — ceramică și podoabe — care pot fi datate din secolele XI—XII. Pe baza acestor vestigii arheologice, cei doi cercetători au stabilit că acest monument există ca „lăcaș de cult” încă din secolul XII, fapt ce-i oferă o importanță cu totul excepțională în istoria poporului român.

Am redat aici doar cîteva date sumare, care atestă o îndelungată și continuă prezență românească în inima Transilvaniei, prezență care prin datarea certă — 1314 — se situează înaintea întemeierii Țării Românești, și despre care mărturiile arheologice ne permit să credem că își are începuturile în perioada de cristalizare a primelor formații social-politice din Transilvania. În felul acesta biserica din Streisîngeorgiu ne oferă o îndoită certitudine: aceea a prezenței noastre și pe cea a continuității acestei prezențe. Este vorba de o prezență românească incontestabilă, pe o vatră veche românească, și este vorba, așa cum o dovedesc straturile succesive de pictură și celelalte vestigii istorice, de o continuă prezență. Zidurile

(Continuare în pag. 2)

Pîine pentru suflet

Liturghie după Liturghie

De multe ori este de lipsă să răspundem la întrebarea: Cum trebuie să se poarte și să lucreze un slujitor al altarului în zilele noastre ca să facă viu și binefăcător harul lui Dumnezeu și mesajul Evangheliei în viața credincioșilor?

Înainte de a încerca să dăm un răspuns scurt la această întrebare este bine să amintim că preotul trebuie să aibă *vocație* pentru misiunea lui și să fie totdeauna gata să împlinească *chemarea* ce o are. El trebuie să aibă mereu înaintea ochilor îndatorirea de a sluji lui Dumnezeu și oamenilor, de a asculta de chemarea pe care i-a încredințat-o Dumnezeu prin punerea minilor arhierului și să împlinească dorința credincioșilor de a fi îndrumați pe calea adevărului și a vieții veșnice.

Abia după ce are limpezit aceste două coordonate ale activității lui, abia după ce a stabilit o legătură permanentă între ele, fără să le disocieze sau să le pună în conflict, abia după aceea poate să afle adevărata cale, stilul de activitate care să facă eficientă și binefăcătoare slujirea lui în lume.

Fără îndoială, el nu se poate întoarce la stilul preotului preocupat numai de latura administrativă și gospodărească din parohie. El nu poate accepta „robia materiei” care-l desparte de cele spirituale, dar desigur el nu poate nesocoti strădania oamenilor pentru o viață îmbelșugată. Trăind în mijlocul unor realități noi, a unor cuceriri în toate sectoarele de activitate de care trebuie să țină seamă, le va da sensul spiritual și va revărsa asupra acestora razele harului divin.

De asemenea nu-și poate îndeplini misiunea dezvoltînd numai latura sacramentală a misiunii preoțești, ci va trebui să conjuge apostolatul liturgic cu apostolatul social.

Activitatea preotului din zilele noastre nu se poate restrînge la Liturghia din biserică, ci trebuie să devină o liturghie publică după Liturghia sacramentală. Dacă în slujba de la altar face vie și actuală jertfa și dăruirea Fiului lui Dumnezeu pentru mîntuirea lumii, va continua această slujire prin activitatea sa în largul lumii și va fi în slujba credincioșilor, a năzuințelor vieții contemporane.

Nu se va mărgini la săvîrșirea slujbelor religioase, nici numai la vestirea Evangheliei din amvon, ci va face din toată viața o „liturghie”, o slujbă de dăruire pentru binele semenilor săi.

Niciînd nu trebuie să uite că este „omul lui Dumnezeu”, că poartă în lume un mesaj divin nu numai cînd este îmbrăcat în odăjdii, ci totdeauna. Nu e îngăduit preotului să fie odată preot, altă dată altceva. Preoția este o chemare integrală, ea cere să fii întreg și mereu în slujba lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. Numai astfel mesajul pe care îl purtăm are aderență și ecou în sufletul credincioșilor. Cît de frumos și mîngietor este să poți auzi de la credincioși că preotul lor este „omul lui Dumnezeu”, că trăiește și muncește ca un ales, ca un trimis și slujitor al lui Dumnezeu între ei.

Dar preotul este și omul Bisericii. Un om al Bisericii în înțelesul înțeles al acestui cuvînt. Un om al bisericii ca locaș de închinare, de întîlnire a credincioșilor cu Dumnezeu, răspunzător de „laboratorul” în care harul divin se întîlnește cu realitatea, cu firea omenească.

De aici urmează datoria de a ne îngriji de biserică, de a o păstra curată, de a o restaura și de a o înfrumuseța prin pictură. Trăim o vreme în care toate se înnoiesc. În satele și comunele noastre mai mult de jumătate sînt case noi, frumoase, luminoase și încăpătoare. S-au zidit locașuri de cul-

(Continuare în pag. a 2-a)

Biserica românească din Streisîngeorgiu-Hunedoara

(Continuare din pag. 1)

bisericii din Streisîngeorgiu sînt ca filele unei cronici bătrîne: fiecare strat de pictură atestă o epocă, cu valorile ei, cu zările ei. Și toate la un loc vorbesc despre prezența noastră incontestabilă, ca de altfel pretutindeni pe pămîntul românesc. Streisîngeorgiu nu este un caz izolat. Cercetările întreprinse în ultimii ani numai în eparhia Aradului au furnizat alte certitudini, la fel de grăitoare, despre această continuă prezență românească în Transilvania. Pe Mureș, la capăt de țară, Mănăstirea Hodoș-Bodrog își are și ea începuturile în aceeași epocă în care a fost edificată și biserica din Streisîngeorgiu, fiind atestată documentar încă din anul 1177. Diferitele straturi de cultură materială de la Hodoș-Bodrog atestă și ele aceeași continuă prezență românească pe parcursul secolelor, începînd din feudalismul timpuriu. În cealaltă parte a eparhiei, pe Criș, în inima zbuciumatei „Țări a Zărandului”, la biserica voevodală din Hălmașiu, au fost descoperite fresce de valoare excepțională, datînd și ele de prin secolul XIV și aducînd impresionante mărturii de pe vremea voevodului Moga. Sînt tot atîtea dovezi ale prezenței noastre aici și ale continuității noastre pe aceste meleaguri.

Și dacă luăm în considerare valoarea excepțională a frescelor de la Streisîngeorgiu și a celor de la Hălmașiu, valoarea la fel de remarcabilă a ansamblului artistic de la Hodoș-Bodrog, la răscolitoarea semnificație pe care ne-o conferă datele de ordin istoric, legate de aceste monumente, în special de cel de la Streisîngeorgiu, valoarea excepțională a vestigiilor de artă are și ea o semnificație tot atît de adîncă. Ni se demonstrează prin aceasta în mod clar că încă în aceste îndepărtate secole de început, exista o cultură și o civilizație

românească de bun nivel, fapt ce nu poate fi explicat decît prin existența unor tradiții încă și mai vechi. Este ceea ce sugerează, de altcum, unele elemente de construcție, descoperite la aceste monumente: cărămizi și blocuri de factură romană, descoperite în zidul mănăstirii Hodoș-Bodrog, sau unele elemente paleocreștine, descoperite chiar la Streisîngeorgiu, unde cu ocazia demolării unei părți adăugate mai tîrziu pronaosului, din zidurile acestuia a ieșit la iveală o stelă paleocreștină, formată dintr-un bloc de piatră romană, refolosit și cioplit prin sec. V—VI. Aceasta ne permite a presupune existența unei forme și mai vechi de civilizație romano-bizantină, grefată pe vechile structuri dacoromane.

Toate acestea vorbesc un grai limpede. Acela al prezenței noastre neînterupte aici. A vechimii și prezenței noastre din totdeauna. Vechime și prezență, care sînt înscrise ca în file bătrîne de carte, pe straturile succesive de pictură de la Streisîngeorgiu; pe elementele de construcție, care marchează și ele o succesiune de epoci și de stiluri; pe cioburile și podoabele dezgropate din sînul primitor al pămîntului. Prezență pe care o atestă, așa cum afirma inspirat poetul, „tot ce mișcă în țara asta”... tot ce există în țara asta... Nenumăratele opere de artă, ieșite din hărnicia și priceperea mîinilor românești, documentele și înscrisurile de pe vechile monumente, doina și baladele, care vorbesc și ele tot despre noi, aducînd aceeași emoționantă mărturie despre o prezență care își are rădăcinile înfipte adînc în timp și în istorie.

† VISARION

Episcop al Episcopiei Aradului,
Ienopolei și Hălmașului

Rugăciunea „Prea Sfîntă Treime”

Ca și în rugăciunea „Împărate ceresc”, pe care o rostim înainte, și în rugăciunea „Prea Sfîntă Treime” cerem ajutor de la Dumnezeu pentru toți cei ce — duhovnicește — sînt semenii noștri. Tocmai această iubire altruistă ne face în stare a putea primi harul Sfintei Treimi împărtășit de Duhul Sfînt, ca rugăciunea noastră „să se îndrepteze” (Ps. 140, 2) spre Dumnezeu, care „este iubire” (I Ioan, 4, 8). Am putea spune: prin iubirea omului, la iubirea lui Dumnezeu, la Dumnezeu.

În rugăciunea „Prea Sfîntă Treime” ne adresăm către toate cele trei Persoane divine. Prin cuvintele „Doamne”, „Stăpîne” și „Sfînte” chemăm fiecare Persoană, în parte, dar și Sfînta Treime în întregime, știut fiind că cele trei Persoane se întrepătrund, sînt o Ființă nedespărțită.

La început, prin cuvintele „Prea Sfîntă Treime”, mărturisim credința că Dumnezeu este sfînt în cel mai înalt grad; este iubire atotcuprinzătoare și veșnică; este Iubirea. Prin cuvintele „miluiește-ne pe noi” ne rugăm ca Dumnezeu să ne fie ajutor întru toate; este o cerere la modul general. Prin aceste cuvinte cerem ca Dumnezeu să ne ajute a deveni primitori (receptivi) milei pe care o are permanent față de noi. În același timp recunoaștem că avem lipsă de această milă, deoarece ne-am făcut vinovați prin abateri de la legile dumnezeiești ale vieții noastre spiritual-corporale. Aceste abateri le vom și numi apoi: „fărădelegile noastre”.

Faptul că ne smerim, cerînd milă, nu ne dezbracă de veșmintul demnității omenești, căci rugăciunea noastră exprimă, în același timp, credința în Dumnezeu, dragoste față de El și semenii noștri, și speranța că ne va milui pe toți. Iar cel ce are asemenea virtuți mari nu poate fi socotit fără demnitate, oricît s-ar smeri înaintea Părintelui său atotputernic și iubitor.

Prin cuvintele „Doamne, curățește păcatele noastre” (Ps. 78, 9), ne rugăm Tatălui ceresc (întregii Sfintei Treimi) ca atunci cînd ne amintim păcatele, ele să fie fără putere izbînditoare în viața noastră; fără veninul unei dulce înșelătoare. Ne rugăm ca atunci cînd ne vin în minte, să nu fie însoțite nici de deznădejde, dar nici de ispita de a ne dezvinovați chiar noi, punînd totul pe seama altora, sau a împrejurărilor în care am păcătuit. De toate aceste rele ce pot fi adăugate răului dinții, păcatele să ne fie curățate. Ne mai rugăm, ca amintirea păcatelor mărturisite cu dureroasă părere de rău să ne prilejuiască numai mîngiere, deoarece Dumnezeu ni le-a iertat, prin dezlăsurare dată de preotul duhovnic, iar venirea în minte a păcatelor nemărturisite pînă acum să ne aducă durere pentru vina ce o purtăm, dar și

speranța că Dumnezeu ni le va ierta, dacă le vom mărturisi cum se cuvine. De aceea, în continuare ne și rugăm: „Stăpîne, iartă fărădelegile noastre”...

Prin cuvîntul „Stăpîne” ne rugăm Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu; dar, ca și înainte, ne adresăm și celorlalte Persoane Treimice. Rugîndu-ne: „iartă”, de fapt cerem tot o curățire, cea mai mare: curățirea păcatelor de vina cu care ele ne împovărează înaintea dreptății lui Dumnezeu; cerem ștergerea acestei vini. De aceea și această cerere — atît de mare — trebuie făcută cu cea mai adîncă smerenie, cu cea mai arzătoare osîrdie.

După cum se poate desprinde din cele afirmate înainte, prin cuvîntul „fărădelegile” avem să înțelegem păcatele, greșelile noastre. Este un alt nume al păcatelor, arătînd că faptele rele (sau gîndurile spre asemenea fapte) sînt potrivnice legilor morale; sînt săvîrșite prin încălcarea a înseși legilor vieții omenești. Căci omul a fost zidit ca să viețuiască în unire cu alți oameni, asociindu-se cu ei. Însuși Dumnezeu zice: „Nu e bine să fie omul singur”... (Facere 2, 18). De aceea toate legile Moralei creștine sînt, în același timp, legi ale vieții împreună și toate izvorăsc din legea cea mare a iubirii față de alții.

Urmează apoi cererea: „Sfînte, cercetează și vindecă neputințele noastre”... Care neputințe? Toate cele care, mai ales din cauza slăbiciunilor trupești, ne împiedică să împlinim poruncile (legile) lui Dumnezeu. Căci „duhul este osîrditor, dar trupul neputincios” (Matei 26, 41). Prin cuvîntul „neputințele” avem a înțelege însă și bolile; cele trupești, dar mai ales cele sufletești. De aceea, ca unui medic dumnezeiesc, ne rugăm: „Sfînte, cercetează și vindecă neputințele noastre”.

Cuvîntul cel mai greu de adîncit duhovnicește este prepoziția „pentru” („pentru numele Tău”) (Ps. 78, 9). La nici un caz însă nu poate fi vorba aici de un fel de a obliga pe Dumnezeu să fie credincios însușirilor arătate de numele Său, nume care este și acela de „Părinte” (Rom. 8, 15). În această rugăciune, cuvîntul „pentru” ajută forme unei mărturisiri de credință. Este ca și cum am zice: Doamne, credem și sperăm că, potrivit iubirii Tale părintești, cererile din această rugăciune le vei asculta și le vei împlini. Mărturisire de credință și, totodată, supremă invocare a Duhului Sfînt, dar și a Sfintei Treimi.

De aceea, după ce, cu multă putere, ne mai rugăm încă de trei ori: „Doamne miluiește”, încheiem rugăciunea cu formula: „Mărire Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh”...

Gb. Ș.

Liturghie după Liturghie

(Urmare din pag. 1)

tură și îngrijire a sănătății cum nu s-a mai întîlnit în trecutul nostru. Cît de frumos stă într-un asemenea peisaj al progresului să întîlnim biserici îngrijite, împodobite și înnoite, ca semn de prețuire a unui trecut și de valorificare în prezent a credinței.

Ne gîndim și la celălalt înțeles al Bisericii, la înțelesul de așezămînt al mîntuirii, de comuniune în Hristos a tuturor credincioșilor. Sfîntul Apostol Pavel numește de multe ori Biserica „trupul tainic al lui Iisus Hristos”. „Hristos este capul Bisericii, scrie el corintenilor, iar noi sîntem unii alora mădulare în parte”. Dar între mădularele Trupului tainic al lui Iisus Hristos, preotul ocupă un loc deosebit, un loc de cînte și de răspundere. Ceea ce este inima în organismul uman, aceea e preotul în mijlocul credincioșilor din parohie. El trebuie să fie mereu prezent în mijlocul lor, să fie neîncetat în comuniune spirituală, în comuniune văzută în viața lor. Navetismul, care aduce atîtea neajunsuri în toate sectoarele de activitate omenească, trebuie să fie îndepărtat și din viața bisericească.

Cînd credinciosul vede pe preot în ogradă sădind un pom sau îngrijind un strat de flori, cînd îl vede mergînd zilnic la biserică, cînd îl știe că vizitează pe cei bolnavi, nu numai cînd este chemat oficial, cînd îl aude dînd sau primind binețe de la cei mici, ca și de la cei în vîrstă, prezența lui este simțită în viața credincioșilor.

Adevărurile veșnice pătrund în timp și înveșnesc gîndurile și faptele bune ale oamenilor. Mîntuirea nu se poate cuceri decît prin prezența binefăcătoare a Bisericii în timp, în mijlocul credincioșilor.

Energiile divine pe care le comunică Biserica trebuie să pătrundă și să lumineze viața credincioșilor, acolo unde se află ei, cum pătrunde lumina și căldura Soarelui în toate ungherele pămîntului. Astfel Biserica sacramentală face prezent pe Hristos în lume.

Precum pămîntul nu trăiește prin el însuși, ci împrumută lumină și putere de la Soare, fără de care ar fi ca o groapă, un cimitir pustiu, tot astfel credinciosul are lipsă de lumina care vine de la Hristos și pe care Biserica, slujitorii ei, sînt dator să i-o împărtășească.

Dar aceasta nu se poate împărtăși de la distanță și cu intermitențe, prin lipsă din mijlocul lor, prin constrîngere, ci prin prezență permanentă în mijlocul lor, prin trăire cu ei, prin dragoste și slujire.

În acest chip, preotul adaugă la calitatea de om al lui Dumnezeu pe aceea de om al Bisericii și prelungește Liturghia de la altar cu liturghia face-rii de bine în mijlocul credincioșilor.

Preotul este și un om al poporului, un om al epocii sale. El este luat dintre oameni și pus în slujba credincioșilor, a unor oameni care trăiesc într-un timp anumit și în condiții de viață care evoluează de la un loc la altul și de la un timp la altul. Drept aceea el trebuie să cunoască realitatea în mijlocul căreia trăiește, să cunoască bucuriile și necazurile credincioșilor, să poată înțelege diapazonul vremii sale și să știe astfel să folosească metodele cele mai potrivite pentru misiunea lui, pentru slujirea și mărturisirea lui Hristos în lume.

Păstrînd legătura cu învățătura Domnului nostru Iisus Hristos pe care este chemat să o propovăduiască cu elan și să o trăiască cu fidelitate, el va trebui să țină seamă de epoca în care trăiește, de condițiile în care își duc viața credincioșii, pentru ca să poată folosi metodele cele mai potrivite și să-i atragă în sînul Bisericii strămoșești, în fața atîtor tendințe centrifuge și învățături religioase care încearcă să-i despartă de credința în care au trăit moșii și strămoșii lor.

Datoria sa este de a păstra și valorifica întreg tezaurul de comori ale poporului, create în Biserică. Bisericile de lemn și de piatră, mărturii ale trecutului și continuității neamului nostru pe aceste plaiuri, cărțile vechi și documentele de arhivă, dovezi ale unității lui etnice, vor fi în atenția slujitorilor altarelor, conservarea lor formînd o preocupare atentă și permanentă.

Aceasta înseamnă să mergem în pas cu istoria poporului nostru, să fim contemporani și să facem vie în contemporaneitate lucrarea Bisericii, de a vesti iubirea lui Dumnezeu în lume și de a chema pe oameni la iubire și pace.

Părintele VASILE

Doi mari poeți, doi mari prieteni: Goga-Ady

Contemporani, fii ai aceleiași Transilvanii, cei doi mari poeți, Octavian Goga și Ady Andre s-au cunoscut mai întâi prin scrierile lor. Poeți de primă mână în literaturile pe care fiecare le reprezintă, s-au arătat receptivi la contactul cu orizonturile largi ale culturii universale, introducând în poezia lor un sistem de referințe intelectuale care e asimilat organic în atitudinile lirice, în valorile stilistice ce depășesc mult stricta arie națională.

Temperamente aprinse și dinamice, prezenți în prima linie pe toate cîmpurile de bătaie ale epocii, crez poetic comun, făcînd din poezie o armă de luptă în afirmarea legăturii indisolubile dintre artă și viață, convinși de faptul că artistul este un mesager al poporului său, un tribun și un pedagog al colectivității din care face parte — Octavian Goga și Ady Andre era necesar să se înțîlnească și să se cunoască. Ady și-a făcut debutul literar în periodicele budapestane și din Oradea, Goga în paginile *Tribunei* și *Tribunei literare* din Sibiu, urmînd a fi consacrat de *Luceafărul* apărut pentru început la Budapesta și apoi la Sibiu.

Goga a fost un bun cunosător al literaturii maghiare, fiind cîstit pentru aceasta cu alegerea de membru al societății literare *Petőfi*, cu prietenia scriitorilor maghiari, mai ales cu a poetului Ady. „Dintre poeții unguri mai noi — mărturisește Goga — am avut predilecție pentru Andrei Ady, care avea două note interesante: era sub influența școlii literare postverlainiene și, în același timp, din cauza unui criticism aproape bolnav, se simțea prieten cu noi și cu toate popoarele oprite din imperiul austro-ungar”. Goga îl considera un poet modernist, de talent, care a îmbogățit literatura maghiară cu opere de valoare. „Ady e un suflet democrat, un socialist care se simte cetățean al pămîntului întreg, toți oamenii îi sînt frați, afară de cei proști și fără de talent”. Referindu-se la creația artistică a lui Ady, Goga spunea: „În poezia de astăzi a lui Ady Andre, cu toată influența formelor de lirică modernă franceză, se ivește la toată strofa factura particulară a creierului turanic. Moștenirea sufletească a originii nu se poate înlătura, ea ne urmărește, ca un blestem, ori ca o binecuvîntare, ne urmărește la tot pasul”.

La rîndul său Ady, care cunoștea limba română, a luat contact direct cu realizările artistice ale lui Goga, fiind impresionat de totalul angajament al

poeziei acestuia. Analizîndu-i opera, Ady și-a dat seama că pentru marele său prieten „arta nu putea fi un joc gratuit al imaginației, nu putea fi pasivă și dezinteresată, ci militantă, străbătută de cea mai lăudabilă tendință: slujirea poporului din care făcea parte, sprijinirea lui în lupta de eliberare națională și socială”.

Dialogul între cei doi poeți a debutat în scris, prin corespondență, inițiativa avînd-o Ady. Implicat într-un proces de presă, Octavian Goga va fi întemnițat în anul 1911 în închisoarea din Seghedin. Intelectualii maghiari cinstiți și oamenii simpli s-au arătat plini de revoltă față de un asemenea act arbitrar îndreptat împotriva unuia dintre cei mai mari poeți ai românilor și un mare prieten al culturii maghiare. Se recunoștea, astfel, că autoritățile maghiare din acea vreme au comis o nedreptate celui care a tradus pe Petőfi și pe Madách, făcînd cunoscută printre români poezia maghiară. „Cînd ospitalitatea ungurească oficială îl trata pe Octavian Goga, marele poet al românilor, în temnița de la Seghedin — scrie Ady Andre — i-am trimis salutul meu. Fratelui, salut de frate, dragoste nobilului luptător”. Ady se afla, în momentul cînd îi scria lui Goga, internat în sanatoriul profesorului Sarbo. „Acum — continuă Ady — după atîtea și atîtea săptămîni, cu toată sănătatea mea, totuși mă întorc timid și trist în lume și-l invidiez cu o invidie urîtă pe Goga. Trebuie să fie o lege în faptul că, atunci cînd Goga a intrat cu triumf divin în temnița lui, eu m-am prăvălit neputincios și zdrobit în sanatoriu”. Și Ady cunoscuse, în tinerețe, zidurile temniței din Seghedin, datorită ideilor sale revoluționare și, mai ales, datorită penetrației acestor idei în mase. De aceea, conchide poetul maghiar, „robia lui Octavian Goga e o viață și o libertate de invidiat”.

Personal s-au cunoscut după doi ani, la Budapesta, înțîlnirile lor continuînd în cursul anului 1913 ca, apoi, să se rărească tot mai mult, mai ales după plecarea lui Goga la Paris și începerea războiului. În acest timp boala de care suferea Ady s-a accentuat tot mai mult, grăbindu-i sfîrșitul care a avut loc la 27 ianuarie 1919, deci chiar în perioada instaurării republicii ungare, marelui vis pentru realizarea căruia poetul militase. Pentru a scoate în evidență și mai mult prietenia dintre Ady și Goga semnalăm faptul că la scurt timp după dispariția marelui poet, Goga, care se afla încă

la Paris, a depus pe mormîntul colegului maghiar, prin fratele său Eugen Goga, o splendidă coroană de flori albe, cu panglică tricoloră românească purtînd inscripția: „lui Andrei Ady, poetului și prietenului, Octavian Goga”. Așa a socotit poetul român să cinstească memoria celui care în *Cîntecul iacobinului maghiar* scria: „Durerea maghiară, română / Sau slavă, e tot suferință / ... Cînd ne vom strînge-mpreună? / Cînd vom grăi vorbe tari / Noi asupriții, înfrinții / Maghiarii și cei nemaghiari?”.

Dragostea ce a purtat-o poetului se va răsfrînge și asupra familiei lui. Csinszka, soția defunctului, lipsită materialmente, îi scrie în 1920 lui Goga, pe atunci ministru al artelor, cerîndu-i sfatul în legătură cu soarta castelului de la Ciucea, al cărei moștenitoare era, castel care, după război, era distrus și nu aducea nici un venit. În scrisoare, soția lui Ady pune un accent deosebit pe ajutorul din partea lui Goga, care „a luptat frățeste alături de Ady, pentru izbînda acelorași idealuri progresiste, democratice și de solidaritate a oamenilor”. Goga îi răspunde fără întîrziere, arătînd multă bunăvoință pentru rezolvarea problemei în discuție.

Așa cum am mai arătat, Goga a fost un foarte bun cunosător al literaturii maghiare. Nu s-a mărginit niciodată însă numai să tîlmăcească din capodoperele acestei literaturi ci le-a înțeles și rosturile. A cunoscut-o bine și a știut s-o caracterizeze magistral. A făcut traduceri din Petőfi, Madách și cu multă dragoste din Ady. Șapte sînt la număr poeziile traduse din Ady, unele publicate în revista *Luceafărul*, altele, după război, în revista *Cultura* din Cluj. Patru din aceste poezii sînt incluse și în volumul postum *Din larg* însoțite de următoarea notă: „... Poezia lui (Ady n. n.) deși zbiciuia multe neajunsuri din societatea maghiară și afișa lozinci umanitare, e o poezie națională cum nu s-a mai scris de la Arany încoace. Prin puterea de expresie, prin noutatea formei și prin neconținutul flagelare a unui temperament zbuciumat, Ady a devenit cel mai de seamă reprezentant al liricii maghiare moderne și unul din marii autori ai poeziei contemporane”.

Acestea sînt cîteva date referitoare la relațiile Goga-Ady, poeți în a căror operă înțîlnim aceleași sentimente ale unei dureri reale, determinate de realități sociale și naționale complexe, dar și angajamentul la o luptă comună pentru crearea unei lumi noi în care români și maghiari să trăiască în pace și bună înțelegere.

Valeriu Măniș

Protopopii Lugojului la 1848 și 1918

Între slujitorii altarului care au sprijinit revendicările culturale și naționale ale românilor, un loc apare ocupat protopresbiterii ortodocși ai Lugojului Ioan Marcu — pașoptist, și dr. George Popovici — unionist, două figuri energice ce le vom schița mai jos.

I. Încă la 8 aprilie 1847, noul protopop *Ioan Marcu* îndruma preoții să-și îplinească obligațiile pastorale mai ales în „timpul acesta critic” spre a cîștiga dragostea poporului, fiind convins că în „curînd va răsări și nouă soarele mîngîierii”. În acest context apare firească alăturarea lui la mișcarea revoluționară, dintru început (I. D. Suci, *Revoluția de la 1848—1849 în Banat*, București, 1968). De remarcat că prin circularele sale, avînd nu o dată formula simplă de adresare „Fraților”, I. Marcu căuta să mobilizeze spiritele, urmărind același lucru și în cadrul adunării comunității bisericesti din Lugoj, în calitate de președinte al ei. Ne referim, de pildă, la ședința din 22 august 1848, cînd — după citirea scrisorii arădenilor care chemau pe lugojeni la solidarizare — se hotărîște ca deputații din Caraș „să alcătuiască așijderea un protest, întru carele de o parte declarînd că

de toate petițiunile pînă acum din partea românilor în Pesta și în adunarea populară din Lugoj, înaltului Ministeriu subașternute, nicicînd ne vom abate, iar de altă parte, că nu ne-am simțit îndatorați așa legi constituționale și art. 20 contrare (ca în sine vătămătoare și silitoare) a păzi”. E vorba de articolul 20 al dietei din Pojon ce asigurase populației românești religia și școlile, afectat acum de noul proiect de lege care, însă — prin intervenția în parlament al lui Eftimie Murgu și Aloisiu Vlad — va fi retras. În această conjunctură, este de apreciat inițiativa lui I. Marcu din 5 septembrie 1848 „pentru întemeierea unei fundații spre ridicarea tinerilor români”, „fond al culturii” ce trebuia susținut materialmente în primul rînd de Biserică, ca și înființarea — la propunerea aceluiași — a unei societăți de lectură în orașul de pe Timiș.

Un document mai puțin cunoscut — adresa Consistoriului episcopiei Virșetului din 23 martie 1850 — dezvăluie, pe lîngă altele, atitudinea curajoasă a protopresbiterului Marcu. Iată textul în cauză: „Cu mare neplăcere a procetit acest consistorium scrisoarea Prea bineîncuviîntării

D-tale ddto 11 martie a.c. unde pre preotul Dimitrie Teodori (revoluționar) paroh de acolo (Lugoj) de notar consistorial ați îndrăznit a-l recomanda, necăutînd la prea 'nalta poruncă a Sfințeniei Sale D-lui Patriarh a(l) nostru ddto 28 sept. a. t.(recut) și a Consistoriului acestuia ddto 8 oct. a. t. la voi slobozită, unde toți preoții carii cu slujitorii rebelianța învinovătoare relații au fost, de loc (imediat) dela dobînditele beneficiuri, dela chemarea și beneficiul său a se redica și ca nevrednici de acelea a se declara. Deci, din pricină că Domnia Ta a întîrziat a împlini acea înaltă poruncă, consistoriul acesta poruncește ca pre zisul Teodori de loc (grabnic) de chemare și beneficiu să-l suspendezi...” (Arhiva parohiei ortodoxe din Lugoj). La 19 octombrie 1850, D. Teodori e citat la judecata consistoriului, dar prin acțiunea fermă a fruntașilor lugojeni — o petiție adresată Ministerului Cultelor din Viena — este reșezat în drepturile sale.

Din aceeași perioadă frămîntată datează corespondența dintre Ioan Marcu și Andrei Șaguna, scrisorile celui din urmă fiind publicate în „Analele Banatului”, nr. 4/1930). Mai mult, cînd s-a inițiat colecta în vederea zidirii catedralei în Si-

(Continuare în pag. a 4-a)

Corifei ai luptei pentru libertate și unitate națională: VASILE GOLDIȘ

În Panteonul marilor bărbați ai neamului nostru, un loc de frunte îl ocupă și Vasile Goldiș, luptător cu condeiul și cuvîntul, timp de peste trei decenii, pentru drepturile poporului român. El a fost unul dintre inspiratorii și organizatorii marelui act al Unirii din 1918 și un luptător politic care a contribuit substanțial la făurirea României moderne. Concepția sa progresistă și activitatea sa asiduă și-au avut izvorul în atașamentul față de masele populare, în identificarea lui cu marile probleme și idealuri ale națiunii române.

Omul de cultură și personalitatea politică remarcabilă a țării, Vasile Goldiș s-a născut la 12 noiembrie 1862, în satul Mocirla (azi Lunca Teu-

zului), jud. Arad, fiind unul din cei trei copii ai preotului Isaia Goldiș. Școala primară a urmat-o în comuna Cernei, (clasa I în limba română iar clasa a doua în limba maghiară), Panadul Nou, (în limba germană clasa a III-a), și Arad (clasa a IV-a). A urmat liceul la Arad, obținînd diploma de bacalaureat, ca șef de promoție, în anul 1881.

Încă din liceu se remarcă prin aptitudinile sale deosebite pentru istorie, literatură și filosofie. Între anii 1881—1884 a urmat cursurile Facultății de Litere și filosofie la Universitățile din Budapesta și Viena, ca bursier al Episcopiei ortodoxe române din Arad. Aici activează în cadrul organizațiilor studențești „Petrul Maior” și „România

Jună”, unde își începe de fapt educația sa politică în slujba idealurilor naționale. În 1885, obținîndu-și diploma de licențiat în litere și filosofie, este numit candidat de profesor la liceul Eötvös din Budapesta, dar după un an, din considerente patriotice, se stabilește la Caransebeș, ca profesor al Institutului pedagogico-teologic, chemat fiind de episcopul Ioan Popasu. De acum își începe activitatea sa prodigioasă pentru propășirea națiunii române și împlinirea idealurilor ei, dar pe care nu o vom putea reda în întregime.

Activitatea publicistică și-o începe în Caransebeș la „Foaia diecezană”, îndrumînd societatea de lectură a tinerilor. În 1889, la cererea sa, devine profesor la liceul ortodox din Brașov, deschizîndu-și noi perspective pentru activitatea sa. Aici

(Continuare în pag. 4)

FERICIRILE

Fericirea înfia

„Feriți cei săraci cu duhul...”

Cei dinții pe care îi fericeste Domnul Hristos sînt „cei săraci cu duhul”. Lor le făgăduiește „Împărăția cerurilor”: „Feriți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor” (Matei 5, 3).

Din cea dinții fericire, rostită de Mîntuitorul, aflăm că „Împărăția cerurilor” li se dă celor „săraci cu duhul”, fapt pentru care „cei săraci cu duhul” sînt arătați de Domnul ca uni ce merg pe calea fericirii. Nu ni se spune, însă, nici la locul acesta și nici în altă parte, în Sf. Evanghelie, cine sînt „cei săraci cu duhul”. Aceasta urmează să o cercetăm noi înșine, pe temeiul învățăturii Domnului Hristos și a cugetărilor de Dumnezeu, pentru a putea ști cine sînt cei pe care îi are în vedere această fericire.

Cunosătorii dumnezeieștii Evanghelii știu că, adresîndu-se ucenicilor Săi, Domnul Hristos a zis: „Feriți (voi) cei săraci, că a voastră este Împărăția lui Dumnezeu”, cum este redată prima fericire în Evanghelia de la Luca (Luca 6, 20). Cuvintele acestea ale Domnului, îndreptate către ucenicii Săi, ne conduc la înțelegerea adevărului că vrednici de Împărăția lui Dumnezeu sînt în primul rînd acei dintre noi, care pot spune Mîntuitorului, precum a spus odinioară Sfîntul Apostol Petru: „Iată, noi, lăsînd toate ale noastre, am venit după tine” (Luca 18, 28). Astfel de următori ai Domnului Hristos împlinesc cuvîntul: „Căutați mai întîi Împărăția și dreptatea lui (Dumnezeu)” (Matei 6, 33). Mai ales ei sînt „săraccii” cărora li se „binevestește” (Luca 7, 22) „Împărăția cerurilor”, deoarece au renunțat la bunurile materiale prisoselnice în favoarea binei general, bunurile materiale înrobînd adesea, după cum se știe, pe mulți dintre noi, ceea ce ne ține departe de Împărăția lui Dumnezeu (Luca 18, 24—25).

Cei ce renunță la bunurile materiale prisositoare au, în aceasta, cea dinții condiție a intrării în Împărăția lui Dumnezeu, în sensul că, scăpînd de o mulțime de griji și împrăstieri, ei se pot angaja la o slujire mai înaltă, pot să se ocupe mai mult de propriul lor suflet; ajung să-și dea seama de neputința și neștiința lor; pot fi tot mai preocupați de o viață superioară; se pot interesa tot mai mult și mai mult de înaintarea spre desăvîșirea „cea fără de hotar”. În felul acesta, de la dezlegarea de cele materiale, ostenitorii spre a lor mîntuire ajung să-și cunoască așezarea sufletească, care, raportată la „desăvîșirea Tatălui celui din ceruri”, la care sînt chemați (Matei 5, 48), este întotdeauna gîndită și simțită ca o „săraccie cu duhul”, dar ca o săraccie lucrătoare de îmbogățire duhovnicească. Pe astfel de săraci cu duhul îi fericeste Domnul Hristos, ca vrednici de Împărăția cerurilor. Spre astfel de oameni își îndreaptă El cuvîntul, cînd zice: „Feriți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor”.

După tîlcuirea Sf. Ioan Gură de Aur, cuvintele „sărac cu duhul” înseamnă „smerit de bunăvoie”, adică lipsit de trufia minții și de nemăsurata iubire de sine, — păcate prin care s-au pierdut îngerii cei răi și primii oameni. Ele nu arată, deci, pe cei neînțelepți, neștiutori sau simpli — cum, la prima vedere, am fi înclinați să credem — ci pe cei ce se socotesc pe sine astfel. Creștinii, care cunosc și urmează pe Hristos-Domnul, sînt „învățați de la Dumnezeu” (I Tes. 4, 9), sînt „fii ai luminii” nu „ai întunericului” (I Tes. 5, 5). De aceea, săraci cu duhul sînt creștinii care, privind fără încetare la desăvîșirea dumnezeiască, își dau seama cît de departe sînt ei de ea. Ei își pregătesc mintea pentru a fi umplută de bogăția dumnezeiască a virtuții și a harului.

După Fericitul Augustin, „prin săraccia cu duhul trebuie să înțelegem socotința noastră personală că sîntem săraci în puteri spirituale. Un om trufaș, care se consideră bogat în înțelepciune, nu e sărac cu duhul, ci e preaplin”. Sărac cu duhul deci este cel care, chiar în cazul cînd are ceva, tot își face socoteala că nu e suficient. Sărac cu duhul nu e omul care are, ci cel care vrea să aibă; este cel însetoșat să ajungă departe, care are totdeauna în el loc pentru primirea cuvîntului lui Dumnezeu.

Conștiința săracciei sufletești o au mai cu seamă cei sporți într-o smerenie. Astfel, despre cuviosul Arsenie cel Mare se știe că se ruga lui Dumnezeu, zicînd: „Dumnezeule, nu mă părăsi! Nimic bun n-am făcut înaintea Ta, dar dă-mi, după bunătatea Ta, să pun început”. Fericitul Dorotei, în

Protopopii Lugojului...

(Urmare din pag. a 3-a)

biu, la 1858 protopopul Marcu îndemna preoții și pe creștini ca „pentru ai noștri osebit” să dăruiască. Iar la Crăciunul anului 1864 comunica „știri de îmbucurătoare ce electriză inimile dreptcredincioșilor” că Șaguna a fost numit mitropolit al românilor.

În sfîrșit, un act din 7 mai 1867, consemnînd trecerea la cele veșnice a protopresbiterului Ioan Marcu, îi relevă contribuția în chestiunea învățămîntului, în cauza despărțirii ierarhice, precum și la „reînființarea Metropoliei străbune române și la constituirea episcopiei diecesane Caransebeșiene”.

II. Frate al slavistului Iosif Popovici, Dr. George Popovici la 1887 este ales în unanimitate protopop al Lugojului unde va desfășura o însemnată activitate ecleziastică și cetățenească, în sînul diferitelor instituții și corporații. Un merit al lui este de a fi reușit să angreneze în problemele parohiale și școlare personalități marcante: Coriolan Bredeanu, dr. Valeriu Braniște, dr. George Dobrin, dr. Dimitrie Florescu, Ioan Vidu ș. a. S-a afirmat totodată în publicistică, dar și prin tipărirea de cărți prețioase la vremea lor. Pentru întreaga sa muncă literară și socială, dr. G. Popovici primește în 1909 o înaltă distincție: devine membru corespondent al Academiei Române.

În continuare vom prezenta aspectele mai de seamă ale lucrării sale (cf. Valeriu Braniște, *Aminții din închisoare*, București, 1972). În 11/23 iulie 1893, G. Popovici e ales vicepreședinte alături de George Pop din Băsești (președinte fiind dr. I. Rațiu) în prezidiul conferinței P. N. R. convocată la Sibiu în scopul solidarizării poporului român cu conținutul „Memorandumului” (*Tribuna*, nr. 153/1893). În iulie 1901 are loc la Timișoara consfătuirea confidențială a P. N. R., renumită și condusă de G. Popovici, cel care „a mijlocit pacea și între luptătorii naționali” (*Banatica*, II/1973). La 1903 acționează în mișcarea agrară a țăranilor de pe valea Begheiului (*Mitropolia Banatului*, nr. 1—3/1977), iar în 1907 rostește un discurs-rechizitoriu la adresa proiectului de lege școlară „Apony”, spunînd între altele: „între români sentimentul național este atît de dezvoltat încît poporul acesta, adevărat poate fi nimicit prin foc și fier, dar a-l despuia de limba sa, de naționalitatea sa și a-l contopi într-un alt popor nu e cu putință...” (*Drapelul*, nr. 36/1907). La 12 oct. 1918 îl vedem alături de membrii Comitetului executiv ai P. N. R. la conferința de la Oradea unde s-a proclamat independența națiunii române asupra de Monarhia austro-ungară și deci dreptul la autodeterminare a poporului român din Transilvania. La 3 noiembrie același an, participă în fruntea preoților din protopopiatul sau la adunarea de la Lugoj care aderă la Consiliul Național Român. Și împreună cu ceilalți delegați — dr. Avram Imbroane, Ioan Vidu ș. a. — votează la 1 decembrie 1918 unirea „fără tocmeală” cu România.

De asemenea trebuie menționat că „prota Lugojului” a prezidat în 1919 cele două adunări populare în Lugoj și la Timișoara, susținînd cu tărie integritatea provinciei natale, precum a făcut-o și în *Memoriul* său istoric asupra Banatului, document semnat de mai mulți fruntași români și înaintat Conferinței de pace. Această cerere era îndreptățită prin dovezi de continuitate și unitate: „Legăturile noastre cu oltenii, cu basarabii au fost intime și de lungă durată pe vremuri apuse. Locuim în mase compacte și sîntem conștienți de originea noastră latină și de solidaritatea noastră cu frații din Dacia Traiană, pentru care voim și cerem alăturarea la România, așa cum reprezentanții noștri au dat expresie acestei dorințe la Alba Iulia”.

Pr. V. Muntean

Învățătura sa, spune că „pe cît se apropie omul de Dumnezeu, pe atît se vede pe sine cît este de nedesăvîșit”, de unde ne putem da seama că cei ce se cunosc și se simt pe ei înșiși a fi nedesăvîșiți sînt pe calea înaintării spre bine. Nu-i de mirare, deci, că „a lor este Împărăția cerurilor” și, prin urmare, că sînt fericiti.

În lumina acestor gînduri înțelegem de ce sînt fericiti cei săraci cu duhul, adică cei smeriți; înțelegem de ce sînt ei vrednici de Împărăția cerurilor. Ne rămîne, așadar, să ne cercetăm pe noi înșine și să trezim în noi dorința curată și silința cea mai stăruitoare de a agonisi, de a ne împodobi cu toate virtuțile între care și aceea la care se referă fericirea înfia.

Ierod. Teofil Părăian

VASILE GOLDIȘ

(Urmare din pag. a 3-a)

editează manuale de istorie, limba latină și constituție, pentru elevii de liceu, programe școlare și abecedare, ocupîndu-se de buna funcționare a școlii și participînd la viața culturală și politică din oraș. Ca luptător pentru împlinirea idealurilor naționale, Goldiș reușește să mobilizeze 200 de români, care să reprezinte comitatul Brașov la procesul „Memorandumului” care a început la Cluj în 1892. Pentru activitatea sa este suspectat de poliție și declarat instigator.

În 1893 devine membru al Partidului Național Român din Transilvania, colaborînd la revista „Tribuna” din Sibiu.

În anul 1901 părăsește Brașovul, stabilindu-se la Arad, în calitate de secretar episcopesc.

Devenind colaborator permanent la „Tribuna poporului” de la Arad din 1897, se afirmă tot mai mult în publicistică. În articolele sale aduce elogiul marilor luceferi ai poeziei românești: Alecsandri, Eminescu, Coșbuc. În mai, 1905 este ales director al „Asociației Naționale arădene”, consacrîndu-se de acum înainte mai mult activității de natură politică.

Între anii 1906—1910, ca deputat de Radna în Parlamentul de la Budapesta, rostește 22 de discursuri împotriva legilor „asupritoare de naționalități”. Este de remarcă, de asemenea, activitatea sa curajoasă, ca deputat în circumscripția sa demascînd corupția din parlamentul maghiar.

În 1911, Goldiș devine director al ziarului „Românul” din Arad pe care-l va transforma în susținător al luptelor politice ce se pregăteau și prin care se urmărea întregirea neamului. Zelul și curajul de care a dat dovadă au dus la suspendarea ziarului în 1916, el reapărînd în 7 noiembrie 1918.

Atitudinea sa de patriot atașat de masele populare și-a dovedit-o și prin protestul împotriva politicii tot mai accentuate de deznationalizare a românilor din Transilvania, politică promovată de stăpînirea habsburgică și maghiară.

Goldiș era însă convins că monarhia austro-ungară mergea cu pași siguri spre destrămare și că războiul le va aduce românilor libertatea și dreptul la autodeterminare.

Membrii P. N. R. se întrunesc în 12 octombrie 1918 la Oradea pentru redactarea unei Declarații care să fie prezentată în Camera deputaților aparținînd Parlamentului din Budapesta. Vasile Goldiș redactează Declarația, invocînd „dreptul firesc” al națiunilor la autodeterminare. În 29 octombrie se instituie la Budapesta Consiliul Național Român Central, format din 6 membri, printre care și Goldiș, pentru punerea în practică a măsurilor cerute în Declarație.

La 6 noiembrie 1918 Vasile Goldiș redactează manifestul intitulat „Către Națiunea română”, în care se pune, printre altele, problema înființării gărzilor și consiliilor naționale române.

La 18 noiembrie 1918, în numele Marelui Sfat al națiunii române redactează manifestul „Către popoarele lumii” transmis prin stația telegrafică din Praga în lumea întreagă și publicat în ziarul „Românul” în limbile română și franceză. Participînd la pregătirile intense în vederea convocării unei adunări a reprezentanților tuturor categoriilor sociale din Transilvania, Goldiș redactează și tipărește la 21 noiembrie 1918 în ziarul „Românul”, textul convocării Adunării Naționale de la Alba Iulia.

În cadrul Adunării, Goldiș rostește celebrul său discurs și Rezoluția Unirii prin care motivează unirea Transilvaniei cu România.

Rezoluția Adunării de la Alba Iulia prevedea unirea definitivă cu România, precum și principiile care urmau să stea la baza noului stat român: deplina egalitate a națiunilor mici și mari, precum și excluderea războiului ca mijloc de rezolvare a conflictelor.

Activitatea sa de luptător pentru libertate și unitate națională, V. Goldiș și-o continuă ca ministru al instrucției, cultelor și naționalităților, în Consiliul Dirigent, ca ministru în guvernul I. C. Brătianu, ca președinte al Camerei și ca deputat al P. N. R. în diferite circumscripții.

La 14 decembrie 1918 este numit în fruntea delegației care a prezentat actul Unirii la București, roșind în sala tronului un vibrant discurs, evocînd lupta de veacuri a poporului român pentru a rămîne statornic pe plaiurile străbune.

Academia Română, pentru activitatea sa publicistică, îl alege în mai 1919 membru de onoare.

Ultimii ani de viață și i-a petrecut la Arad, unde a încetat din viață la 10 februarie 1934, în vîrstă de 72 de ani, organizîndu-i-se funeralii naționale.

Preot Liviu Streza